

Vedlegg 1

Tekniske merknader – NOU 2013: 3 Pensjonsloven og folketrygdreformen III

1 Forholdet til forsikringsvirksomhetsloven

Nedenfor kommenteres uklarheter knyttet til hvordan forsikringsvirksomhetsloven kapittel 9 skal forstås/praktiseres dersom forslaget til ny tjenestepensjonslov blir vedtatt.

Premier og overskuddsanvendelse

(Premiesetting er regulert i forsikringsvirksomhetsloven § 9-3 og forskrift til forsikringsvirksomhetsloven kapittel 2, overskuddsanvendelse er regulert i §§ 9-9, 9-10 og 9-12).

Forsikringsvirksomhetsloven av 2005 etablerte et nytt regime med separat prising av avkastningsrisiko, forsikringsrisiko og administrasjon. I forslag til ny tjenestepensjonslov foreslås et nytt regime der overskudd på avkastningsresultatet kan dekke biometrisk risiko og overskudd på risikoresultatet kan dekke avkastningsrisiko. Det var nær sammenheng mellom det nye regimet med pristariffer og regimet med egen håndtering av resultatene på henholdsvis kostnader, avkastning på kollektivporteføljen og forsikringsrisikoen. Finanstilsynet antar det bør vurderes om det foreslåtte regimet må få konsekvenser for fastsettelsen av premien, og reiser spørsmål ved hvordan § 9-3 andre og femte ledd skal anvendes på produkter regulert av ny tjenestepensjonslovgivning.

Avkastningsbegrepet i relasjon til urealiserte gevinster.

Forslag til ny tjenestepensjonslovgivning regulerer også anvendelsen av overskudd. Banklovkommisjonen legger samtidig til grunn at kursreguleringsfondet som definert i forsikringsvirksomhetsloven § 9-20 skal bestå uten at det gjøres noen endringer når ny tjenestepensjonslov innføres. Finanstilsynet anser at Banklovkommisjonen er uklar når det gjelder kursreguleringsfondets status og tilknytning til pensjonsordningen. I forslag til ny tjenestepensjonslov vises det i bl.a. i § 7-8 (2) til "oppnådd avkastning", men uten å nevne kursreguleringsfondet som omtales i forsikringsvirksomhetsloven § 9-20. Dersom kursreguleringsfondet skal videreføres, må begrepet "oppnådd avkastning" i lov om tjenestepensjon klargjøres.

Risikoresultatet

Finanstilsynet anser det er uklarheter knyttet til om risikoresultatet skal håndteres etter forsikringsvirksomhetsloven § 9-10, jf. også § 9-22 om avsetninger til risikoutjevningsfond. Det vises bl.a. til bestemmelsen i § 7-8 andre ledd tredje punktum hvor det fremgår at pensjonsbeholdningen skal tilføres en forholdsmessig andel av de midler som frigjøres i pensjonsinnretningen ved bortfall av forpliktelser overfor medlemmer som dør i løpet av året.

Fripoliser

Finanstilsynet anser videre at det må foretas en tilpasning i forsikringsvirksomhetslovens §§ 9-12 og 9-13 (om fripoliser) til forslaget til ny lov om tjenestepensjonsordninger. Bestemmelsene er ikke forenlig med forslaget til ny tjenestepensjonslov. Dersom bestemmelsene i

forsikringsvirksomhetsloven skal videreføres for øvrige livsforsikringskontrakter, bør dette også klargjøres gjennom en lovendring.

Inndeling av forvaltningskapitalen og avsetningskrav

Finanstilsynet reiser spørsmål ved om de nye produktene i tjenstepensjonslovens kapittel 4 anses som kontraktsfastsatte forpliktelser etter § 9-7, § 9-15, § 9-16 og § 9-20.

De nye tjenstepensjonsproduktene innebærer vesentlige endringer i risiko- og kostnadsfordelingen mellom pensjonsinnretning, foretak og arbeidstaker. Dette medfører endringer i beregningen av kravene til avsetninger til dekning av forsikringsforpliktelsene. Utgangspunktet er at avsetningene må dekke summen av medlemmenes pensjonsbeholdninger til enhver tid, det må videre tas hensyn til at pensjonsinnretningen har avkastningsrisiko basert på en nullgaranti samt levealdersrisiko i utbetalingsperioden.

Forsikringsvirksomhetslovens § 9-7 har regler om inndeling av pensjonsinnretningens forvaltningskapital. Et hovedskille går mellom eiendeler som skal motsvare avsetninger for kontraktsfastsatte forpliktelser (kollektivporteføljen) og avsetninger for forpliktelser knyttet til verdien av særskilt investeringsportefølje (investeringsvalgporteføljen). Finanstilsynet legger til grunn at kontrakter som er omfattet av overgangsreglene i tjenstepensjonsloven kapittel 7 vil inngå i kollektivporteføljen. De nye tjenstepensjonsproduktene har egenskaper som ikke klart kan henføres til en bestemt portefølje. Nullgarantien og levealdersrisiko i utbetalingstiden skiller produktet fra tradisjonelle investeringsvalgprodukter og taler for at ny tjenstepensjon skal henføres til kollektivporteføljen jf. forsikringsvirksomhetsloven § 9-7 annet ledd og presiseringen i annet punktum "*Som kontraktsfastsatte forpliktelser regnes forpliktelser som ikke er knyttet til verdien av særskilt investeringsportefølje*". På den annen side har produktet – for så vidt gjelder pensjonsinnretningens forpliktelser i opptjeningstiden - klare likhetstrekk med et investeringsvalgprodukt med avkastningsgaranti jf. § 9-7 tredje ledd. Etter forsikringsvirksomhetsloven § 9-7 tiende ledd kan Finanstilsynet, i samsvar med de øvrige bestemmelsene i paragrafen, treffe avgjørelse om hvilken portefølje en kontrakt og midler som motsvarer en avsetning, skal inngå i. Finanstilsynet ser det som hensiktsmessig at spørsmålet om hvilken portefølje nye tjenstepensjonskontrakter skal inngå i klarlegges under lovgivningsprosessen.

Ovennevnte klargjøring er av betydning for tilpasning av forsikringsvirksomhetslovens krav til beregning av avsetninger og hvilke bufferfond som skal inngå (tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond). Avsetninger til dekning av pensjonsinnretningens forpliktelser under kontrakter med kontraktsfastsatte forpliktelser skal beregnes etter reglene i §§ 9-16 og 9-17. § 9-16 regulerer produkter som gir rett til en fastsatt ytelse men er etter ordlyden ikke egnet til å regulere beregning av avsetninger for selskapets forpliktelser etter nytt tjenstepensjonsprodukt. Behov for tilpasninger knytter seg først og fremst til bestemmelsens tredje ledd som fastsetter regler for årlig krav til avsetning.

Avsetningskravet for forpliktelser knyttet til særskilt investeringsportefølje reguleres av § 9-18 som fastsetter at avsetningen skal motsvare kontraktens verdi til enhver tid. For det tilfellet selskapet har knyttet til en avkastningsgaranti skal det foretas en supplerende avsetning til dekning av garantiforpliknelsen. Eiendeler som motsvarer supplerende avsetning skal inngå i kollektivporteføljen, jf. § 9-7 tredje ledd. Kravet til beregning av avsetningene etter denne bestemmelsen samsvarer i større grad til nytt tjenstepensjonsprodukt. Lovbestemmelsen må imidlertid tilpasses det forhold at nullgarantien er et lovbestemt krav, jf. § 9-18 tredje ledd.

For kontrakter med kontraktsfastsatte forpliktelser gis pensjonsinnretningen en rett til å foreta tilleggsavsetninger for å sikre forpliktelsene etter § 9-17. Utredningen forutsetter at pensjonsinnretningene ikke lenger skal kunne foreta tilleggsavsetninger hverken for ny opptjening etter tjenstepensjonslovens ikrafttredelse eller for sikring av allerede opptjente ytelser. Finanstilsynet anser at dette bør klargjøres i forsikringsvirksomhetsloven.

Anvendelse av premiefondsmidler mv til oppreservering

Det fremgår av utredningens punkt 11.2 - 11.4 og 15.3 at lovutkastets regler om konsernpensjonsordninger, fusjoner, fusjoner og opphør av pensjonsordninger i store trekk svarer til foretakspensjonsloven kapittel 12 -15. Legges særmerknadene til § 10-7 og 13-3 til grunn synes forslaget midlertid å innebære en betydelig endring av gjeldende regler om anvendelse av premiefondsmidler og egenkapital ved utskilling av foretak, jfr også bestemmelsene om avvikling av virksomhet (§ 12-3) overtakelse/ overdragelse av virksomhet (§§ 11-4 og 11-5). Særmerknadene tilsier at midlene i premiefond eller de som etter gjeldende rett skal inngå i premiefond mv., i stedet skal benyttes til oppreservering før eventuell tilbakeføring til premiefond og eller til foretaket (innskudd egenkapital fra pensjonskasse). Endringen er ikke kommet direkte til uttrykk i lovteksten, men forutsettes klart i merknadene til lovutkastet § 13-3 og § 10-7.

Dette må avklares nærmere. En utvidet adgang til å benytte premiefondsmidler og egenkapital som skulle vært tildelt foretaket eller overført til premiefondet, til oppreservering i tilfeller der forsikringstaker gjennomfører endringer mv. i konsern- eller foretaksstrukturen vil ramme svært tilfeldig og bryter med prinsippet om at pensjonsinnretningens har det prinsipielle ansvar for oppreserveringen og at forsikringstakere bidrar med avståelse av overskudd på kontraktene. Premiefondet inneholder i hovedsak overskudd tildelt med endelig virkning og forskuddsbetalt premie og anvendes i hovedsak til premiebetaling. Dette tilsier at forsikringstakernes bidrag til oppreservering bør reguleres uttømmende i forsikringsvirksomhetsloven § 9-11, eventuelt i de overgangsreglene som er foreslått i lovutkastet i tillegg til regelverket om flytting og avvikling av pensjonskasser.

2 Tekniske merknader til lovforslaget

Innskuddspensjonsloven § 5-6 (Innskudd fra medlemmene)

Det er foreslått at § 5-6 annet ledd annet punktum (kapittel 16, side 147 i NOU'en), skal lyde:
Medlemmenes innskudd i prosent av lønn kan ikke settes høyere enn halvparten av de prosentvise grenser for årlig innskudd av lønn som er fastsatt med hjemmel i § 5-4.

Vi antar at passusen "med hjemmel" skal utgå.

Tjenstepensjonsloven § 4-10 (Grenser for årlig premie for alderspensjon)

I § 4-10 første ledd skal "sette" erstattes med "settes".

I annet ledd første punktum skal "4-9 annet ledd" erstattes med "4-9 tredje ledd".

I annet ledd annet punktum bør passusen "og årlig premie for premiefritak ved uførhet etter § 2-1 annet ledd" utgå.

Tjenstepensjonsloven § 4-13 (Grenser for årlig premie for alderspensjon)

I § 4-13 første ledd skal "sette" erstattes med "settes".

I annet ledd skal første punktum lyde: "Prosentgrensene etter første ledd gjelder ikke reguleringspremie etter § 4-20 annet ledd samt kostnader og risikopremier som omfattes § 4-14."

Tjenstepensjonsloven § 7-9 (Pensjonsbevis til fratrådte arbeidstakere)

I § 7-9 første ledd vises det til § 7-4 annet ledd som ikke finnes. Det bør vises til § 7-8 annet ledd.

Tjenstepensjonsloven § 7-11 (Pensjonister)

I § 7-11 annet ledd vises det til § 4-11 annet ledd bokstav b. Det skal vises til § 4-14 annet ledd.

Tjenstepensjonsloven § 10-5 (Opphør av pensjonsforholdet)

I § 10-5 (Opphør av konsernforholdet) er det en henvisning til § 10-1 annet ledd. Vi antar at det er ment å vise til tredje ledd.

Tjenstepensjonsloven § 12-3 (Avvikling av virksomhet i foretaket)

I § 12-3 tredje ledd annet punktum skal passusen "tredje og fjerde punktum" utgå.

Tjenstepensjonsloven § 13-3 (Avvikling av pensjonsordningen)

Det framgår av allmennmerknadene avsnitt 11.4 at regler om opphør og avvikling av tjenstepensjonsordninger er inntatt i lovutkastet kapittel 13 og at reglene svarer til foretakspensjonsloven kapittel 15, med unntak av enkelte redaksjonelle endringer og presiseringer.

Lovutkastet § 13-3 (*Avvikling av pensjonsordningen*) viderefører foretakspensjonsloven § 15-3. Paragrafens annet ledd fastsetter at midlene knyttet til ordningen skal fordeles på medlemmene på tidspunktet for opphør av ordningen. Legges forslagets ordlyd til grunn er det nærliggende å anta at "midlene knyttet til ordningen" i denne sammenheng ikke omfatter premiefond, i likhet med den faste forståelsen av tilsvarende bestemmelse i foretakspensjonsloven § 15-3 tredje ledd første punktum.

Det er i lovutkastet gitt en egen bestemmelse om midler i premiefond i § 13-3 tredje ledd, som fastsetter at premiefondet overføres til foretaket. I særmerknadene oppgis at bestemmelsen tilsvarende foretakspensjonsloven § 15-3 tredje ledd annet til fjerde punktum. Vi vil påpeke at uttalelsen er misvisende, da lovutkastet fastsetter helt andre regler enn gjeldende bestemmelse. Videre angir særmerknadene at den del av premiefondet som ikke trengs til oppreservering og sikring av opptjent pensjon for medlemmene skal overføres til foretaket. Dette synes ikke å være i overensstemmelse med ordlyden i lovutkastet § 13-3 tredje ledd.

Lovutkastet § 13-3 fjerde ledd angir at midler tilordnet et medlem skal benyttes til å sikre medlemmets rett til opptjent pensjon ved utstedelse av pensjonsbevis og i tilfelle til fortsatt premiebetaling. Bestemmelsen svarer til foretakspensjonsloven § 15-3 fjerde ledd. Vi vil påpeke at "fortsatt premiebetaling" er knyttet til de særskilte regler for tildeling av premiefondsmidler til aktive medlemmer i gjeldende lovs § 15-3 tredje ledd annet punktum flg. I henhold til ordlyden i lovutkastet § 13-3 fjerde ledd skal disse reglene ikke videreføres. Det er heller ikke gitt noen omtale av fortsatt premiebetaling i allmennerknadene og særmerknadene.

Vedlegg 2:

§ 7-8. Tidligere pensjonsopptjening

(1) Uttak av pensjon etter §§ 4-15, 4-16 og 4-18 omfatter også den del av årlig pensjonsytelse etter pensjonsplanen for den ytelsesbaserte pensjonsordningen som medlemmet hadde opptjent ut fra lønn og tjenestetid etter tidligere regelverk for pensjonsordningen før tjenstepensjonsloven og den nye pensjonsplanen trådte i kraft, jf. § 7-3 annet ledd. Ved uttak før opptjeningsalderen skal likevel denne delen av opptjent pensjon omregnes på forsikringsteknisk grunnlag ut fra beregningsgrunnlaget for lengden av utbetalingsperioden på uttakstidspunktet.

(2) Midler tilsvarende premiereserve til sikring av den rett til pensjon et medlem har opptjent ut fra lønn og tjenestetid etter tidligere regelverk for pensjonsordningen, og en forholdsmessig del av pensjonsordningens tilleggsavsetninger, kursreguleringsfond og risikoutjevningsfond, skal regnes som egen pensjonsbeholdning. § 5-1 annet ledd gjelder tilsvarende. Oppnådd avkastning av midlene skal årlig tilføres denne pensjonsbeholdningen. Det samme gjelder en forholdsmessig andel av de midler som frigjøres i pensjonsinnretningen ved bortfall av forpliktelser overfor medlemmer som dør i løpet av året. Pensjonsinnretningen kan kreve kostnads- og risikopremier.

(3) ~~Pensjonsbeholdningen~~ Kravet til avsetning til premiereserve til sikring av den del av årlig pensjonsytelse etter pensjonsplanen for den ytelsesbaserte pensjonsordningen som medlemmet hadde opptjent ut fra lønn og tjenestetid etter tidligere regelverk for pensjonsordningen, skal til enhver tid minst tilsvare kapitalverdien av framtidige pensjonsforpliktelser beregnet etter beregningsrenten i beregningsgrunnlaget og det dødelighetsgrunnlag som gjelder til enhver tid.

Dersom pensjonsbeholdningen er lavere enn kravet som følger av første ledd, skal pensjonsinnretningen tilføre midler. Tilførselen kan reverseres dersom pensjonsbeholdningen senere oppfyller kravet i første ledd.

~~(4) Dersom pensjonsbeholdningen etter annet ledd ikke er tilstrekkelig til å dekke avsetningskravet etter tredje ledd, skal pensjonsinnretningen utarbeide en opptrappingsplan etter regler om tidsrammer og andre forhold fastsatt ved forskrift av departementet. Planen skal godkjennes av departementet.~~

(5) Oppnådd avkastning i utbetalingstiden som overstiger den avkastning som etter beregningsgrunnlaget årlig forutsettes tilført pensjonsbeholdningen, tilføres pensjonsbeholdningen og benyttes til å styrke avsetningene til sikring av utbetaling av årlig pensjon og for øvrig til regulering av årlig pensjon etter reglene i § 4-20.

(6) Et medlem kan innen tre år etter at loven trådte i kraft, kreve at premiereserven og en forholdsmessig andel av pensjonsordningens tilleggsavsetninger, kursreguleringsfond og risikoutjevningsfond knyttet til medlemmets rett til pensjon opptjent ut fra lønn og tjenestetid før tjenstepensjonsloven og ny pensjonsplan trådte i kraft, i stedet skal utskilles av pensjonsordningens midler og forvaltes i henhold til pensjonsbevis utstedt etter reglene i kapittel 6.